

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' רפאל בן הגאון
ר' חיים שמואלביץ זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 183 פרשת בשלח תשע"ו

גיטין מ-מו

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

כשהמקבל חי והוא מודה שהפירות לא שלו ורבה דיבר כשמת המקבל ובנו אומר שאבא לא קיבל לכן מחלקים ביניהם.

משנה אם האדון עשה את העבד אפותיקי לאחרים ושחרר אותו משורת הדין העבד לא חייב כלום אך מפני תיקון העולם כופים את רבו וישחרר אותו ויכתוב שטר על דמיו ולרשב"ג לא יכתוב אלא ישחרר. **גמרא** רב מבאר במשנה שרבו הראשון שחררו והעבד לא חייב כלום לרבו שני כדברי רבא שהקדש חמץ ושחררו מוציאין מידי שעבוד אך מפני תיקון העולם שלא ימצא אותו המלוה בשוק ויאמר לו עבדי אתה,

דף מא כופים את רבו שני שיכתוב לו שטר שחרור והעבד יכתוב לו שטר על דמיו ולרשב"ג העבד לא כותב אלא רק המשחרר כותב, ונחלקו בדין מזיק שעבודו של חבירו שלת"ק פטור ולרשב"ג חייב, וכן שנינו שהמזיק שעבודו של חבירו זה תלוי במחלוקת רשב"ג וחכמים.

עולא מבאר במשנה שרבו שני משחררו ומשורת הדין אין העבד חייב במצוות אך מפני תיקון העולם שיצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון לכתוב לו שטר שחרור והעבד כותב שטר על דמיו ולרשב"ג לא העבד כותב אלא המשחרר כותב, ונחלקו בהיזק שאינו ניכר שלת"ק אינו נזק ולרשב"ג הוא נזק, ועולא לא ביאר כרב שלא ניתן לקרוא לשני רבו ורב לא ביאר כעולא שלא ניתן לקרוא לשני משחרר.

מי שעשה שדהו אפותיקי ושטפה הנהר, אמי שפיר נאה אמר בשם ר' יוחנן שאינו גובה משאר נכסים ואבי שמואל אומר שגובה משאר נכסים, ואמר ר"נ בר יצחק שאמנם אמי שפיר נאה אמר זאת אך שמועה זו אינה נאה וחייבים להעמיד כשהתנה עמו שלא יהיה לו פרעון אלא מזו וכן שנינו שהעושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר גובה משאר נכסיו ואם אמר לו שלא יהיה לו פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסיו, ובברייתא אחרת שנינו שהעושה שדהו אפותיקי לבעל חוב וכתובת אשה יכולים לגבות משאר נכסים ולרשב"ג רק בעל חוב גובה משאר נכסים ואילו אשה לא גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינים.

משנה לב"ה במשנה ראשונה מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד ואמרו ב"ש שאמנם תיקנתם את רבו אך הוא לא מתוקן שאינו יכול לישא שפחה שהרי חציו בן חורין **עמוד ב** וגם לא יכול לישא בת חורין כי חציו עבד ואין לומר שיבטל שהרי לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שכתוב לא תוהו בראה לשבת יצרה, ומפני תיקון העולם כופים את רבו לשחררו וכותב לו שטר על חצי דמיו וב"ה חזרו והודו לב"ש. **גמרא** לרבי, המשחרר חצי עבדו קנה עצמו לחצי בן חורין, ולחכמים לא קנה עצמו, ואמר רבה שנחלקו בשטר שרבי למד מוהפדה לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה ומקישים שטר לכסף וכמו שבכסף ניתן לשחרר חצי כך בשטר, וחכמים למדו לה לה מאשה וכמו שאין לגרש חצי אשה כך לא ניתן לשחרר חצי עבד, אבל בכסף לכו"ע יכול לשחרר חציו, ולכאורה נחלקו שלרבי ההיקש עדיף ולחכמים הגזירה שוה עדיפה, ויש לדחות שלכו"ע הגזירה שוה עדיפה אלא שיש כאן פירכא שאשה לא יוצאת בכסף אילו עבד יוצא בכסף, לרב יוסף נחלקו בכסף שרבי למד מוהפדה לא נפדתה שהיא פדויה ואינה פדויה וחכמים למדו שדברה תורה כלשון בני אדם ובשטר לכו"ע לא קנה, אך ישנה ברייתא מפורשת שהמשחרר חצי עבדו בשטר לרבי קנה ולחכמים לא קנה, ואין לדייק שנחלקו בשטר ובכסף קנה לכו"ע ואז קשה לרב יוסף גם במה שאמר שנחלקו בכסף שיש לומר שנחלקו בשטר וגם בכסף נחלקו בשטר להודיע כוחו של רבי שגם בשטר קנה חציו, ואין לומר שיחלקו בכסף להודיע כוחם של חכמים שכת דהיתרא עדיף, ויש להוכיח מברייתא שאין ללמוד מוהפדה שהכוונה לגמרי, שכתוב לא נפדתה, ואין לומר

דף מ רב אשי אמר בשם רבי שעבד שנשא בת חורין לפני רבו יצא לחירות ואמר לו ר' יוחנן וכי כך אמר רבי אך אני שונה שהכותב שטר קידושין לשפחתו לר"מ מקודשת ולחכמים אינה מקודשת, וא"כ צריך לומר שיצא לחירות כדברי רבה בר בר חנה שכשרבו הניח לו תפילין יצא לחירות וכן לדברי רבי רק כשרבו עצמו השיאו אשה יצא לחירות, אך לפ"ז לא יתכן שהאדון יעשה דבר לעבד ואינו עובר איסור ואילו כשכתב שטר אירוסין לשפחתו לחכמים אינה מקודשת וא"כ הוא עובר איסור אמר ר"נ בר יצחק שנחלקו כשאמר צאי והתקדשי בו ולר"מ יש בלשון הזה לשון שחרור ולחכמים אין בזה לשון שחרור.

ריב"ל אומר שאם הניח העבד תפילין בפני רבו יצא לחירות, ויש להקשות מברייתא שאם ליה האדון מעבדו או שעשאו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא בפניו ג' פסוקים בביהכנ"ס לא יצא לחירות, וביאר רבה בר בר חנה שריב"ל אמר שיצא לחירות כשרבו הניח לו תפילין.

כשבא רב דימי מא"י אמר בשם ר' יוחנן שמי שצוה בשעת מותו שלא ישתעבדו בפלונית שפחתי אחר מותי כופים את היורשים לשחרר אותה ואמרו לפניו ר' אמי ור' אסי וכי אין בניה עבדים, וכשרב שמואל בר יהודה הגיע הוא אמר בשם ר' יוחנן שמי שאמר בשעת מותו שפלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח שיעשו לה קורת רוח כופים את היורשים לעשות לה קורת רוח ואם זה רק בשחרור ישחררה כי מצוה לקיים דברי המת.

אמימר אומר שהמפקיר עבדו ומת אין לעבד תקנה כיון שגופו לא קנוי לעצמו כי הופקר ונשאר לו האיסור ואין מי שיתיר אותו כיון שלא הוריש רק את האיסור לבנו, והקשה רב אשי מדברי רב דימי בשם ר' יוחנן שהאדון אמר אל ישתעבדו בה וזה כהפקר ובכ"ז היורשים יכולים לשחררה, אמר אמימר שדברי רב דימי הם טעות, אמר רב אשי האם הטעות היא שלא אמר לשון שחרור וא"כ כשיאמר לשון שחרור זה יועיל אמר אמימר שהוא סובר כדברי רב שמואל בר יהודה בשם ר' יוחנן.

קבוצת עבדי ישראל נמכרה לעכו"ם וכלו אדוניהם האחרונים ובאו לרבינא ואמר להם שהם צריכים לחזר אחרי בעליהם הקודמים שיכתבו להם שטר שחרור, אמרו לו התלמידים שאמימר אמר במפקיר עבדו ומת שאין לו תקנה אמר רבינא שהוא סובר כרב דימי אמרו לו שדברי רב דימי הם טעות אמר רבינא שהטעות היא שלא כתב לשון שחרור וא"כ כשיאמר לשון שחרור זה יועיל, והלכה כרבינא.

היה עבד של שותפין שאחד מהם שחרר את חלקו אמר השני עכשיו יפסידוהו החכמים ממני עמד והקנה אותו לבנו הקטן, ושלח רב יוסף בר רבא לפני רב פפא אמר רב פפא כאשר עשה כן יעשה לו וכיון שהקטן קרובה דעתו למעות נעמיד לו אפוטרופוס **עמוד ב** והעבד יקרקש לו במעות ואז האפוטרופוס יכתוב לו שטר שחרור על שמו.

מי שאמר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין, אעשנו בן חורין לרבי קנה ולחכמים לא קנה ואמר ר' יוחנן שכל זה מדובר שכתוב כך בשטר.

האומר נתתי שדה זו לפלוני נתונה היא לפלוני הרי היא שלו, הרי היא שלו, ואם אמר אתננה לפלוני לר"מ קנה ולחכמים לא קנה ואמר ר' יוחנן שמדובר שכתוב כך בשטר.

האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והעבד אומר שלא, חוששים שזיכה לו ע"י אחר ואם אמר כתבתי ונתתי לו והעבד אומר שלא, חוששים שזיכה לו ע"י אחר, ואם אמר כתבתי ונתתי לו והוא אומר שלא, הודאת בע"ד כמאה עדים היא, ובמקרה זה לרב חסדא הנותן אוכל פירות, ולרבה מחלקים את הפירות ולא נחלקו אלא שרב חסדא דיבר

שלא נפדתה לגמרי כי כתוב והפדה אלא שהיא פדויה ואינה פדויה והיינו בכסף ובשוה כסף, ובשטר יש ללמוד מאו חופשה לא ניתן לה ובאשה כתוב וכתב לה ספר כריתות וכמו שבאשה זה בשטר כך בשפחה זה בשטר ואין לומר שחציו בכסף וכולו בשטר שמקישים שטר לכסף לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה, וכמו שבכסף מדובר שחציה בכסף כך בשטר חציה מועיל גם חציה בשטר, ולרב יוסף אחר שנדחה זה רק כרבי, אך לרבה הרישא של כסף זה לדברי הכל והסיפא זה רק לרבי ורבה אומר שאכן הרישא גם לדברי הכל והסיפא היא רק לרבי, ורב אשי אומר שזה רק לרבי, אך משנתינו אם היא מדברת בכסף זה מובן רק לרבה שזה לכו"ע ולרב יוסף נצטרך לומר שמשנתינו היא רק כרבי,

דף מב ורבינא מבאר שמשנתינו מדברת בעבד של שני שותפין שאחד מהן שחרר אותו ואז זה גם לרבנן.

רבה אומר שנחלקו בשחרר חציו והניח חציו ואם שחרר חציו והחצי השני מכר או נתן במתנה כיון שיצא ממנו כולו לכו"ע קנה, ומקשה אביי וכי לא נחלקו בכולו והרי ישנה ברייתא שהכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררים זה את זה ובברייתא אחרת כתוב האומר כל נכסי לפלוני ופלוני עבדי לא קנו את עצמם, ולכאורה זה כמחלוקת רבי ורבנן ולרבי קנו עצמם ולרבנן לא קנו עצמם, ויש לומר ששני הברייתות כרבנן ובאמר כולו קנו ובאמר חציו לא קנו, אך יש לדייק מהסיפא ואם אמר חצי חצי לא קנו א"כ ברישא מדובר שאמר כולו, ויש לומר שהסיפא מפרשת את הרישא שאף עצמם לא קנו והיינו כשאמר חצי חצי וכך מסתבר שאם נאמר שברישא מדובר שאמר כולו א"כ ק"ו שאם אמר כולו לא קנו ק"ו שחצי לא קנו, אך יש לדחות מהסיפא מגלה על הרישא שלא נאמר שברישא מדובר שאמר חצי חצי אך באמר כולו יקנו לכן כתוב בסיפא חצי חצי ללמד שברישא מדובר שאמר כולו ובכ"ז לא קנו, ועוד י"ל שברישא מדובר בב' שטרות ובסיפא מדובר בשטר אחד, אך יש לדחות שבשטר אחד גם כשאמר כולו לא יקנו ולא רק כאמר חצי חצי, ויש לפרש שאף עצמן לא קנו דוקא בשטר אחד אך בשני שטרות קנו ואם אמר חצי חצי גם בב' שטרות לא קנו, ועוד יש לפרש שבברייתא הראשונה מדובר בבת אחת ובברייתא השנייה מדובר בזה אחר זה, אך יש להקשות שאמנם העבד השני לא קונה שהרי קנאו הראשון אך שהראשון כן יקנה את עצמו ואת חבירו, לכן יש לפרש כמו התירושים הראשונים שמדובר בבת אחת, ורב אשי מתרץ שכתוב בברייתא שהוא קרא להם עבדיי א"כ הוא מתכוון שישארו עבדים, ורפרם אמר שניתן לפרש עבדיי לשעבר כמו ששנינו שהכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות ואם שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות ולר"ש לעולם הוא בן חורין עד שיכתוב כל נכסיו לעבדי חוץ מאחד מרבוא שבהם ומשמע שרק כשאמר חוץ לא יצא לחירות ובלי זה יצא לחירות למרות שאמר עבדי אלא ודאי כוונתו עבדי לשעבר וכן כאן עבדיי כוונתו לשעבר.

אם השור נגחו ביום של רבו לרבו וביום של עצמו לעצמו, לכאורה לפ"ז יוכל לישא שפחה ביום של רבו וביום של עצמו ישא בת חורין, ויש לומר שלא אומרים כך לענין איסור, אך יש להוכיח שכתוב שאם המית השור חציו עבד וחציו בן חורין נתן חצי קנס לרבו **עמוד ב** וחצי כופר ליורשיו, ולכאורה נאמר שביום של רבו לרבו וביום של עצמו ליורשיו, ויש לומר שכשכלה הקרן ודאי יש לומר שגם לרבו יש זכות, ולא כליא קרנא מדובר שהכה על ידו וצמתה וסופה לחזור אך זה רק לאביי שבהכה על ידו וצמתה התשלום הוא שבת גדולה ושבת קטנה, אך לרבה שהתשלום הוא שבת של כל יום א"כ גם לגבי חציו שהזיקו שור ישלם רק נזק כי שור אינו משלם שבת, ויש לפרש שמה שכתוב יום של רבו לרבו מדובר שהכה אדם או שזה רק מימרא ורבה לא סובר אותה.

הסתפקו אם למעוכב גט שחרור יש קנס או לא שכתוב כסף שלושים שקלים יתן לאדוניו והוא לא אדונו או שהוא נקרא אדונו שהרי הוא מעוכב גט שחרור, ולכאורה יש להוכיח מהברייתא שהמית חציו עבד וחציו בן חורין נתן חצי קנס לרבו וחצי ליורשיו ולכאורה זה כמשנה אחרונה שרבו חייב לשחררו ובכ"ז יש קנס ויש לדחות שזה כמשנה ראשונה שהוא עובד את רבו יום אחד, ויש לדייק מברייתא שאם הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו, ואם נאמר שמעוכב נתן קנס לרבו

א"כ זה כחבלו בו אחרים שמשלמים לרבו א"כ ודאי רבו לא ישלם לו, ויש לומר שזה כמ"ד שהיוצא בשן ועין אינו צריך גט שחרור והוא יוצא מעצמו שר' ישמעאל סובר שיוצא בראשי איברים צריך גט שחרור ולר"מ אינו צריך גט שחרור ור"א אומר צריך ור' טרפון אומר אין צריך ור"ע אומר צריך והמכריעים לפני חכמים אומרים שנראים דברי ר' טרפון בשן ועין כי התורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר ראשי אברים כיון שזה קנס חכמים, ולכאורה למדו אותם מפסוק אלא הכוונה שזה רק מדרש חכמים.

הסתפקו אם המעוכב גט שחרור יכול לאכול בתרומה שכתוב קנין כספו יאכל בו והוא לא נקרא קנין כספו או שכיון שהוא מחוסר גט שחרור הוא נקרא קנין כספו, ויש להוכיח מדברי רב מרשיא שכהנת שהתערב ולדה בולד שפחתה יכולים לאכול בתרומה וחולקים חלק אחד בגורן וכשהגדילו ישחררו זה את זה וא"כ רואים שהמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה, ויש לדחות שאם יבא אליהו ויאמר מי הוא העבד האמיתי לא יצטרכו לשחרר זה את זה והוא נקרא קנין כספו משא"כ כאן שהוא מעוכב גט שחרור הוא לא נקרא קנין כספו.

הסתפקו בעבד שמכרו רבו לקנס האם חל המכר והספק הוא גם לר"מ שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם זה דוקא בפירות דקל שעשויים לבא ואילו קנס לא עשוי לבא שמי שאמר שיגח אותו שור ואפילו יגח מי אמר שבעליו ישלם אולי הוא יודה ויפטר, **דף מג** והספק הוא גם לרבנן שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם זה דוקא בפירות דקל שעדיין אינם קיימים עכשו ואילו השור קיים וגם העבד קיים, ור' אבא רצה להוכיח מברייתא שלומדים מיליד בית שזה מיותר שהרי אם קנין כספו אוכל בתרומה ק"ו שהנולד בביתו אוכל אך אם היינו לומדים מקנין כספו היינו אומרים שרק מי ששוה כסף אוכל ומי שאינו שוה אינו אוכל לכן כתוב יליד בית ועכשיו לומדים מיליד בית שגם קנין כספו אוכל גם כשאינו שוה כסף, ואם נאמר שניתן למכור עבד לקנס א"כ אין עבד שאינו שוה כסף, ויש לדחות שמדובר בעבד טריפה שאין בו קנס, אך לכאורה הוא ראוי לעמוד לפניו ויש לומר שהוא מנוול ומוכה שחין.

הסתפקו בחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין שאם נאמר שהמקדש אשה לחציו מקודשת שהיא ראויה לכולו אך בחציו עבד היא לא ראויה לכולו ואם נאמר שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כי הוא שייר בקנינו אך בעבד יועיל כיון שלא שייר בקנינו, ולכאורה יש להוכיח מהברייתא ששור שהמית חציו עבד וחציו בן חורין שנותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואם נאמר שקידושו אינם קידושי א"כ איך יש לו יורשים, ורב אדא בר אבהו אומר שמדובר שעשאו השור טריפה ויורשיו הכוונה לו עצמו, ורבא דוחה שהרי כתוב יורשיו ועוד שכופר לא משלמים לאחר מיתה, אלא אומר רבא שראוי לתת ליורשיו ואכן אין לו יורשים.

רבא אומר שכמו שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך המקדש חציה שפחה וחציה בת חורין אינה מקודשת, ורב חסדא דוחה שבאשה שקידש חציה הוא שייר בקנינו ואילו בחציה שפחה לא שייר בקנינו ואח"כ העמיד רבה בר רב הונא אמורא עליו ודרש בפסוק והמכשלה הזאת תחת ירך שאין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהם, ואין לדמות מקדש חצי אשה למקדש חציה שפחה כמו שחילק רב חסדא, וכן חילק רב ששת, ואם ילחש לך אדם שהתורה דברה בשפחה חרופה שחציה שפחה וחציה בת חורין שהיא מאורסת לעבד עברי א"כ היא בת אירוסין, לך לר' ישמעאל שמעמיד את הפסוק בשפחה כנענית שמאורסת לעבד עברי ופשוט שאין בה אירוסין אלא הכוונה שהיא מיוחדת לעבד עברי וגם למ"ד שהפסוק מדבר בחציה שפחה לא מדובר באירוסין אלא רק במיוחדת לעבד עברי.

רב חסדא אומר שחציה שפחה שהתקדשה לראובן והשתחררה לגמרי והתקדשה לשמעון אחיו ומתו שניהם היא מתביימת ללוי **עמוד ב** והיא לא נקראת אשת שני מתים שממ"נ אם קידושי הראשון קידושי א"כ של השני לא, וא"כ היא מתביימת מכח הראשון ואם קידושי השני קידושיין ושל הראשון לא, א"כ היא מתביימת מכח השני.

רב יוסף בר חמא אומר בשם ר"נ שאם חציה שפחה התקדשה לראובן והשתחררה ואח"כ התקדשה לשמעון פקעו קידושי

ראשון בשחרור כאילו נולדה עכשיו, ור' זירא אמר בשם ר'נ גמרו קידושי ראשון, ור' זירא הוכיח מהפסוק לא יומתו כי לא חופשה משמע שאם חופשה יומתו, ואביי דוחה שלר' ישמעאל שמדובר בשפחה רגילה שמיוחדת לעבד עברי מה שייך שיומתו אם היא תשתחרר אלא ודאי הכוונה שיומתו אם תתקדש אח"כ שוב א"כ גם למ"ד שמדובר בחציה שפחה יומתו רק אם תתקדש אח"כ.

רב הונא בר קטינא אומר בשם ר' יצחק שהיה מעשה בחציה שפחה וחציה בת חורין שכפו את רבה לשחררה ולכאורה זה רק לדעת ר' יוחנן בן ברוקה שגם אשה התחייבה בפרו ורבו שעל שניהם נאמר פרו ורבו, דחה ר'נ בר יצחק שכפו את רבה בגלל שנהגו בה מנהג הפקר.

משנה המוכר עבדו לעכו"ם או לחו"ל יצא בן חורין. **גמרא** לת"ק המוכר עבדו לעכו"ם יצא לחירות אך צריך גט שחרור, ולרשב"ג זה רק כשלא כתב עליו אוננו, אך אם כתב אוננו זה שחרורו ומפרש רב ששת שכתב לו לכשתברח ממנו אין לי עסק בך.

אם לזה מעכו"ם על העבד כיון שעשה לו העכו"ם נימוסו יוצא לחירות, ומבאר רב הונא בר יהודה שנימוסו הוא נשקי חותם העבדים, ורב ששת מקשה מברייתא שאריסין וחוכרים ואריסי בתי אבות ועכו"ם שמשכן שדהו לישראל אף שעשה לו נימוסו פטורה ממעשר ואם הכוונה לנשקי מה זה שייך לשדה, אלא מבאר רב ששת שהכוונה היא לזמן אך א"כ קשה מעבד לשדה ויש לחלק שבעבד הגיע זמנו ושדה לא, אך קשה שמה החידוש בעבד, אלא בשדה ועבד מדובר שלא הגיע זמן ובעבד מדובר שקבע זמן לגופו ואז קנסוהו שיוצא לחירות גם בלא הגיע זמנו ובשדה זה רק לפירות ולכן זה לא מכירה.

דף מד או שמדובר שלוה על מנת למשכנו ולא משכנו והפירות בחזקת העכו"ם.

עכו"ם שגבה עבד בחובו או שסיקריקין לקחו לא יצא לחירות, ולכאורה בחובו מדוע לא יצא לחירות הרי שנינו לענין מעשר שאם אנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר ואם באנפרות הפסד פטור מלעשר, ויש לחלק ששם הוא נהנה שהרי משתרשי ליה שפרע חובו להם, ויש להוכיח מדברי רב שאם מכר עבדו למציק עכו"ם ע"י עליה שהעליל עליו יצא לחירות, ויש לומר ששם היה לו לפייס את העכו"ם בדבר אחר ולא פייסו.

ר' ירמיה מסתפק אם מכר עבדו לל' יום ויחזור אליו אח"כ אם יצא לחירות ויש להוכיח מדברי רב לעיל במכר למציק, ויש לחלק שמדובר במציק עכו"ם שאינו חוזר לישראל, **עוד יש להסתפק** אם מכרו חוץ למלאכתו או חוץ מהמצוות או חוץ משבתות ויו"ט, או שמכרו לגר תושב או לישראל מומר או לכותי ויש לפשוט לענין גר תושב ששנינו להדיא שהוא כעכו"ם, וישיראל מומר וכותי יש אומרים שהם כעכו"ם ויש אומרים שהם כישיראל.

שאלו את רב אמי במקרה שהפיל העבד עצמו לגייסות ואי אפשר להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עכו"ם אמר ר' ירמיה לרב זריקא שיעיין במשנתו, ומצא שכתוב שהמוכר ביתו לעכו"ם דמיו אסורים ועכו"ם שאנסו ביתו של ישראל ואינו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עכו"ם נוטל את דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהם שהוא כמציל מידם, ויש לדחות ששם אינו יכול לחיות ללא בית אך כאן הוא יכול לחיות ללא עבד ואם כן יש לגזור בו משום מכירה אחרת, שלח להם רב אמי ממני אמי בר נתן תורה יוצאת לכל עם ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ורבו לא יכול להוציאו בדיני ישראל ועכו"ם נוטל את דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עכו"ם שהוא כמציל מידם.

ריב"ל אומר שהמוכר עבדו לעכו"ם קונסים אותו לפדותו עד מאה בדמיו ויש להסתפק אם כוונתו מאה ממש או לא, ולכאורה יש להוכיח מדברי ר"ל שהמוכר בהמה גסה לעכו"ם קונסים אותו עד עשרה בדמיה, אך יש לחלק שעבד הוא חמור יותר כי הוא מפקיע אותו כל יום ממצוות, וללישנא בתרא ריב"ל אמר שהמוכר עבדו לעכו"ם קונסים אותו עד י' בדמיו, ויש להסתפק אם דוקא פי עשרה או לא ויש להוכיח מדברי ר"ל שבבהמה גסה קונסים עד מאה בדמיה, ויש לחלק שהעבד לא חוזר אליו אך לפ"י בהמה שחזרת נקנסו רק אחד יותר, אלא יש לחלק שעבד לא מצוי שמוכרים אותו ובוזה לא גזרו חכמים.

ר' ירמיה שאל את ר' אסי במוכר עבדו ומת אם קנסו את בנו אחריו שאמנם בצורם אוזן בכור ומת קנסו את בנו מפני שעבר על איסור דאורייתא אך כאן הוא רק איסור דרבנן, **עמוד ב** ולגבי כיוון מלאכתו במועד ומת לא קנסו את בנו אחריו כי הוא לא עשה איסור וגם כאן נאמר שרק לאב קנסו אך לבנו לא קנסו או שקנסו את הממון והוא קיים, אמר ר' אסי שיש להוכיח משדה שהוציאו קוציה בשביעית שיכול לזרעה במוצאי שביעית אך אם נטייבה או נדיירה לא תזרע ואמר על כך ר' יוסי בר חנינא שאם טייבה האב ומת בנו יכול לזרעה א"כ מוכח שקנסו רק אותו ולא את בנו, ואביי אומר שמי שטימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו את בנו כיון שהזק שאינו ניכר אינו נקרא היזק לכן קנסו רק אותו ולא את בנו.

המוכר עבדו לחו"ל יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני ולרשב"ג לפעמים יצא לחירות ולפעמים לא, שאם אמר מכרתי עבדי פלוני לפלוני אנטוכי לא יצא אך אם אמר לאנטוכי שבאנטוכיא יצא, אך ישנה ברייתא שאם מכרו לאנטוכי יצא ואם מכרו לאנטוכי שבלוד לא יצא, יש לחלק ששם שמדובר שיש לו רק אכסניה בא"י אך ביש לו בית בא"י אם אמר לאנטוכי לא יצא.

ר' ירמיה מסתפק בבבלי שנשא אשה בא"י ויש לה עבדים ושפחות ודעתו לחזור, והספק הוא בין למ"ד במכנסת נכסי מילוג שהדין עמה שהם יחזרו עמה כמו שהן א"כ הם כשלה או שכיון שהוא אוכל פירות א"כ הם כשלו והיא כמוכרת, ולמ"ד שהדין עמו א"כ הם כשלו או כין שלא קנה אותם לגופם א"כ הם כשלה ונשאר בתיקו.

ר' אבהו אומר בשם ר' יוחנן שאם יצא עם עבדו לסוריא ומכרו שם יצא לחירות ולכאורה ר' חייא שנה שאיבד את זכותו, יש לחלק שאם דעת רבו לחזור א"כ הוא יצא למכרו ויצא לחירות ואם אין דעתו לחזור לא יצא לחירות, וכן שנינו שיוצא העבד אחר רבו לסוריא, ויש לגרוס יצא העבד כי אין רבו יכול לכפות לצאת לשם והדין שהוא שאם מכרו רבו שם אם אין דעתו לחזור כופין אותו ואם דעתו לחזור אין כופין אותו.

רב ענן אומר ששמע משמואל ב' דברים את הדין של מכירת עבד לחו"ל וגם במוכר שדהו בשנת היובל שלרב היא מכורה ויוצאת ולשמואל אינה מכורה כלל, ובדבר אחד שמעתי שהמקח חוזר ובאחר אינו חוזר ואיני יודע לפרש ואמר רב יוסף שנבדוק אנחנו שהרי כתוב בברייתא שהמוכר עבדו לחו"ל צריך גט שחרור מרבו שני א"כ משמע שהוא קנה אותו והמקח לא חוזר, ולגבי יובל שמואל אמר שאינה מכירה והמעות חוזרים,

דף מה ורב ענן לא שמע את הברייתא ומדברי שמואל אין ראייה כי יתכן שזה כמו מקדש אחותו שלרב המעות חוזרים ולשמואל המעות מתנה, והקשה אביי לרב יוסף מדוע קונסים את הלוקח נקנס את המוכר אמר רב יוסף שלולא החזר העכבר לא היה גונב אמר אביי שלולא העכבר החזר אינו גונב אמר רב יוסף שמסתבר שקונסים היכן שנמצא האיסור.

עבד אחד ברח מחו"ל לא"י והלך רבו אחריו ובא לפני ר' אמי ואמר לו שנכתוב לך שטר על דמיו וכתוב לו שטר שחרור ואם לא אני יוציא אותו ממך כדברי רב אחי בר רב יאשיה שכתוב לא ישבו בארצן פן יחטיאו אותך לי, ולא מדובר בעכו"ם שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים שכתוב לא תסגיר עבד אל אדונו אשר ינצל אליך מעם אדונו ותקנתו שעמך ישב בקרבך והקשה רב יאשיה שיש לכתוב מעם אביי, והוא ביאר שמדובר במוכר עבדו לחו"ל, והקשה בנו רב אחי שמדוע כתוב אשר ינצל אליך שיש לכתוב אשר ינצל ממך, ורב אחי ביאר שמדובר בעבד שברח מחו"ל לא"י, ובברייתא אחרת כתוב שרבי למד את הפסוק לא תסגיר בעבד שקנאו רבו על מנת לשחררו, וביאר ר'נ בר יצחק שכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו.

עבד אחד של רב חסדא ברח לבין הכותים ושלח להם שיחזירוהו אליו שלחו לו לא תסגיר עבד אל אדונו שלח להם שכתוב כן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך, ומה שנאמר לא תסגיר זה רק בעבד שברח מחו"ל לא"י, כדברי רב אחי, ושלח לה מדברי רב אחי שהוא ביאר את הפסוקים.

לאביי נאבד חמור לבין הכותים ושלח להם החזירוהו לי אמרו לו תן סימן שלח להם שכריסו לבנה אמרו לו שכל החמורים כך ולולא אביי אתה לא היינו שולחים לך.

משנה אין לפדות שבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם וכן לא מבריחים שבויים מפני תיקון העולם ורשב"ג אומר מפני תקנת השבויים. **גמרא** הסתפקו אם תקון העולם הכוונה לדוחק הציבור או כדי שלא ישבו יותר ולכאורה יש להביא ראיה ממה שלוי בר דרגא פדה את בתו ב"ג אלף דינרי זהב, ואביי דוחה שמי אמר שזה היה ברצון חכמים.

נחלקו במשנה ת"ק ורשב"ג אם הוא מפני תיקון העולם או מפני תקנת השבויים והנ"מ היא כשיש רק שבוי אחד שלרשב"ג פודים ולת"ק לא.

בנות ר"נ היו בוחשות קדירה בידיהן והיה קשה לרב עיליש שכתוב אשה אחת מאלף לא מצאתי והרי בנותיו של ר"נ צדיקות כל כך, וקרה מקרה והן נשבו וגם הוא נשבה עמן יום אחד ישב עמו אדם שהיה מבין בלשון הצפרים ובא עורב וקרא אמר לו רב עיליש מה אמר העורב אמר לו שהוא אומר עיליש ברח עיליש ברח, אמר רב עיליש שאין לסמוך על העורב ששקן הוא, ובאה יונה וקראה אמר לו מה היא אומרת אמר לו עיליש ברח עיליש ברח אמר לעצמו שכנסת ישראל משולה ליונה א"כ יתרחש עמי נס אמר לעצמו אלך לבנות ר"נ לראות אם נשאר בנאמנות אמר שהנשים אומרות סודותיהן בבית הכסא אלך ואשמע מה הן אומרות ושמע שאומרות לעצמן הרי שבאים אלו בעלינו ובנהרדעי נשאר בעלינו נאמר לשבאים שירחקו אותנו משם כדי שלא יפדונו הבעלים שלנו, וברח רב עיליש עם אותו אדם ולרב עיליש התרחש נס ועבר במעבר המים ואותו אדם מצאוהו והרגוהו, וכשחזרו בנות ר"נ אמר רב עיליש כנראה עוסקות הן בכשפים.

משנה אין לוקחים סת"ם מעכו"ם יותר מכדי דמיהן **עמוד ב** מפני תיקון העולם. **גמרא** רב בודיא שאל את רב אשי שמשמע שיותר מכדי דמיהן לא קונים מהם אך כדי דמיהן קונים מהם וא"כ ניתן לקרוא בס"ת שנקנה מעכו"ם, דחה רב אשי שאולי קונים מהם לגנזם.

ר"נ אומר ס"ת שכתבו מין ישרף ואם כתבו עכו"ם יגנו ואם נמצא ביד עכו"ם יש אומרים שיגנו ויש אומרים שניתן לקרוא בו ויש ברייתא ס"ת שכתבו עכו"ם ישרף ויש ברייתא שניתן לקרוא בו, ויש לבאר שמ"ד ישרף הוא ר"א שסובר שסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה, והברייתא שיגנו היא כמו ששנה רב המנונא בן רבא מפרשונא ססת"ם שכתבם מין מסור עכו"ם עבד אשה וקטן וכותי ושיראל מומר פסולים שכתוב וקשרתם וכתבתם וכל מי שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ומי שאינו בקשירה אינו בכתיבה, והברייתא שיקרא בו היא כמ"ד שקונים ספרים מעכו"ם בכל מקום ובתנאי שיהיו כתובים כהלכתם והיה עכו"ם בצידן שהיה כותב ספרים והתיר רשב"ג לקחת ממנו, אך קשה שרשב"ג עצמו סובר שצריך עיבוד לשמן וק"ו שצריך כתיבה לשמן ששינינו שאם ציפה את התפילין זהב או שטלא עליהם עור בהמה טמאה פסולה ואם עור בהמה טהורה כשירות אף שלא עיבדן לשמן, ורשב"ג סובר שגם עור טהורה פסול עד שיעבד לשמן, אמר רבה בר שמואל שרשב"ג הכשיר בגר שחזר לסורו, אך לכאורה הוא ודאי מין ויש לומר שהוא חזר מתמת יראה.

שינינו שמעלים בדמיהם עד טרפעיק ורב ששת אומר ששיעורו סלע מדינה.

ישמעאלית אחת הביאה שק של תפילין לפני אביי אמר לה תני לי כל אחד עבור תמר התמלאה כעס וזרקה אותם לנהר אמר אביי שלא הייתי צריך לזלזל בהם לפניך כל כך.

משנה המוציא את אשתו משום שם רע או נדר לא יחזיר, ולר' יהודה בנדר שידעו בו רבים לא יחזיר ואם לא ידעו בו רבים יחזיר, ור"מ אומר שנדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ואם אינו צריך חקירת חכם יחזיר, ור"א אומר שגזרו בכל נדר אף שאינו צריך משום נדר הצריך, ור' יוסי בר' יהודה אומר שהיה מעשה בצידן שאחד אמר לאשה קונם אם איני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים להחזירה מפני תיקון העולם. **גמרא** רב יוסף בר מניומי מבאר במשנה בשם ר"נ שרק כשאמר לה להדיא שהוא מוציא משום שם רע או נדר,

דף **מו** שהטעם שלא יחזיר הוא משום קלקול וזה שייך רק כשאמר לה כך בשעת גירושין, וללישנא בתרא צריך לומר לה דעי שמשום שם רע או נדר אני מוציאך שהטעם שלא יחזיר כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לכן צריך לפרש לה, וישנה ברייתא כלישנא קמא שר"מ אמר שמדוע אמרו שהמוציא משום שם רע או נדר לא יחזיר כדי שלא תנשא וימצא שהשמועה היתה שקר ויאמר בעלה הראשון לו ידעתי גם אם היו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים לכן אומרים לו שידע שהמוציא משום שם רע או נדר לא יחזיר, ויש ברייתא כלישנא בתרא שר"א בר' יוסי אומר שמדוע אמרו שהמוציא משום שם רע או נדר לא יחזיר כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לכן אומרים לו שיאמר לה דעי שמשום שם רע או נדר אני מוציאך.

ריב"ל אומר שטעמו של ר' יהודה לחלק בין נדר שידעו בו רבים ללא ידעו בו שכתוב בגבעונים ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן סוברים ששם ממילא לא חלה עליהם שבועה כי הרי הם אמרו שבאו מארץ רחוקה ולא הרגום מפני קידוש ה'.

שיעור של רבים לר"נ ג' ולר' יצחק עשרה, לר"נ לומדים מימים רבים שמיעוט ימים הוא ב' ונוסף עוד אחד, ור' יצחק לומד ממה שכתוב עדה ועדה זה עשרה.

ר"מ ור"א נחלקו במשנה שלר"מ אדם לא מקפיד אם אשתו תתבזה בב"ד להתיר את נדרה ולר"א אדם מקפיד שאשתו לא תתבזה בב"ד.

ר' יוסי מביא מעשה בצידן ולכאורה על מה זה הולך ויש לומר שחסר במשנה וכך יש לשנות שהמשנה דברה בנדרה היא אך בנדר הוא יחזיר ומביא ר' יוסי בר' יהודה מעשה בצידן שהוא נדר שיגרשנה וחכמים התירו לו להחזירה מפני תיקון העולם **עמוד ב** ורב הונא מפרש שהבעל אמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך.

החידוש שהתירו לבעל שנדרה להחזיר שלא נאמר שנגזור כדברי ר' נתן שהנדר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן, קמ"ל שלא קנסוהו מלהחזיר.

רב ששת סובר שתיקון העולם בסוף המשנה הולך על הרישא, ורבינא אומר שזה הולך על נדר הבעל וכוונת המשנה שאין בזה תיקון העולם.

משנה לר' יהודה מי שהוציא את אשתו משום אילונית לא יחזיר ולחכמים יחזיר ואם נישאה לאחר וילדה ממנו והיא תובעת את כתובתה אמר ר' יהודה שאומרים לה טוב שתיקתך מדיבורך שיערערו על הגט. **גמרא** לר' יהודה בהוציא משום אילונית לא יחזיר משמע שהוא חשש לקלקול וחכמים לא חששו ובמשנה הקודמת לענין מוציא משום שם רע לרבנן לא יחזיר ור' יהודה אמר שאם לא ידעו רבים בנדר יחזיר וא"כ הוא לא חשש לקלקול, ושמאל אומר שיש להפוך אצלינו, אך לכאורה בסוף המשנה כתוב שר' יהודה אמר שאומרים לה טוב שתיקתך מדיבורך משמע שהוא חשש לקלקול, ויש לומר שגם זה הוא רק לרבנן, ואביי תירץ שבמשנה הקודמת לר' יהודה יחזיר שהוא סובר כר"א בנדר הצריך חקירת חכם וכר"מ בנדר שאינו צריך, ורבא דוחה שמתורצת רק הקושיא מר' יהודה על ר' יהודה אך לא מתורצת הקושיא מחכמים על חכמים, ומתרץ רבא שחכמים של משנתנו כר"מ שצריך תנאי כפול ומדובר כשלא כפל את תנאו ולכן חל הגט גם אם היא לא היתה אילונית.

משנה מי שמכר עצמו ובניו לעבודה כוכבים לא פודים אותו אך פודים את בניו אחר מות אביהם. **גמרא** רב אסי אומר שמדובר רק כמשכר ושנה ושילש.

בני מקום ששמו מיכסי היו חייבים כסף לעכו"ם ולא היה להם לפרוע ובא לשבות אותם ובאו לפני רב הונא אמר להם מה אעשה לכם שכתוב שהמוכר עצמו לעכו"ם לא פודים אותו אמר לו ר' אבא שלמדתנו שזה רק במכר שנה ושילש אמר לו רב הונא שהם רגילים לעשות כך.

אדם אחד מכר עצמו ללודים שהם אוכלי אדם ובא לר' אמי שיפדה אותו.